

Наставна јединица	Милутин Бојић: Плава гробница
Циљ часа	<ul style="list-style-type: none"> • Упознавање ученика са стваралаштвом Милутина Бојића • Улога Милутина Бојића у међуратној књижевности
Образовни исходи	<ul style="list-style-type: none"> • Ученицима су осветљени догађаји из Првог светског рата који су обележили српску историју • Ученици су запазили нову метрику код Бојића • Ученици су запазили улогу рефренске строфе у песми • Ученици су уочили повезаност прошлог и будућег у песми

Материјал за ученике:

- Најзначајније одлике авангарде: оспоравање традиције, рушење форме и стиха, окретање ка космичким даљинама, заокрет ка унутрашњем, подсвесном. Међу најважније представнике спада и Милутин Бојић који је дао нов тон и ритам поезији, пре свега родољубивој.
- Милутин Бојић (1892–1917) припада трагичној генерацији песника коју чине Душан Васиљев, Владислав Петковић Дис и др. У Првом светском рату повлачи се са српском војском преко Албаније и доспева на Крф. Умро је млад, 1917., од туберкулозе у Солуну. За живота је објавио следећа дела: збирке *Песме* (1914) и *Песме бола и поноса* (1917), драму *Краљева јесен* (1913). Постхумно су објављене још три његове драме: *Урошева женидба*, *Деспотова круна* и *Госпођа Олга*.

У његовом стварању јасно уочавамо два пола; на почетку стварања у његовој поезији доминира чулност, животни оптимизам, егзалтираност, а онда долази заокрет ка поезији сумње, меланхолије, туге.

Овај прелом настао је под утицајем балканских ратова и голготе српског народа у Првом светском рату.

Пошто је и сам песник био учесник и сведок ових страдања, песимистични и патриотски тонови потпуно преовладавају у његовој лирици.

Збирку *Песме бола и поноса* песник је објавио непосредно пред смрт 1917., у Солуну; збирка је инспирисана голготом српског народа која је почела 1914., настављена повлачењем преко Албаније да би се завршила масовним умирањем на Крфу.

Најпознатија песма из ове збирке је *Плава гробница*.

Песма има историјску основу: пева о несвакидашњем гробљу у дубинама Јонског мора, поред обала острва Крфа, где је од јануара до марта 1916. сахрањено 4847 српских војника.

Плава гробница

Стојте, галије царске! Спутајте крме моћне!
Газите тихим ходом!
Опело гордо држим у доба језе ноћне
Над овом светом водом.

Ту на дну, где шкољке сан уморан хвата
И на мртве алге тресетница пада,
Лежи гробље храбрих, лежи брат до брата,
Прометеји наде, апостоли јада.

Зар не осећате како море мили,
Да не руши вечни покој палих чета?
Из дубоког јаза мирни дремеж чили,
А уморним летом зрак месеца шета.

То је храм тајанства и гробница тужна
За огромног мрца, к'о наш ум бескрајна.
Тиха као поноћ врх острвља јужна,
Мрачна као савест, хладна и очајна.

Зар не осећате из модрих дубина
Да побожност расте врх вода просута
И ваздухом игра чудна пантомима?
То велика душа покојника лута

Стојте, галије царске! На гробу браће моје
Завите црним трубе.
Стражари у свечаном опело нек отпоје
Ту, где се вали љубе!

Јер проћи ће многа столећа, к'о пена
Што пролази морем и умре без знака,
И доћи ће нова и велика смена,
Да дом сјаја ствара на гомили рака.

Али ово гробље, где је погребена
огромна и страшна тајна епопеје,
Колевка ће бити бајке за времена,
Где ће дух да тражи своје корифеје.

Сахрањени ту су некадашњи венци
И пролазна радост целог једног рода,
Зато гроб тај лежи у таласа сенци
Измеђ недра земље и небесног свода.

Стојте, галије царске! Буктиње нек утрну,
Веслање умре хујно,
А кад опело свршим, клизите у ноћ црну
побожно и нечујно.

Јер хоћу да влада бескрајна тишина
И да мртви чују хук борбене лаве,
Како врућим кључем крв пенуша њина
У деци што кликћу под окриљем славе.

Јер, тамо далеко, поприште се зари
Овом истом крвљу што овде почива:
Овде изнад оца покој господари,
Тамо изнад сина повесница бива.

Зато хоћу мира, да опело служим
без речи, без суза и уздаха меких,
Да мирис тамјана и дах праха здружим
Уз тутњаву муклу добоша далеких.

Стојте, галије царске! У име свесне поште
Клизите тихим ходом.
Опело држим, какво не виде небо јоште
Над овом светом водом!

- У песми се издвајају три поетске целине:
 1. У првој имамо реторички набој, свечани тон, сакрални мир (опело, света вода, гробница, храм, душа покојника), појачан императивима (стојте, спутајте, газите) и директним обраћањем (зар не осећате?).
 2. У другој имамо окретање ка будућности – гробље као колевка будућих поколења која ће у страдалима налазити своје корифеје. Подсетити ученике на песму „Светли гробови” Ј. Ј. Змаја.
 3. У завршној поетској целини лирски субјект је загледан у плаву гробницу и захтева тишину галија док се не заврши опело. Тишина је потребна мртвима да би чули хук борбеног поклича, тамо далеко, у отаџбини. Док очеви почивају у самртној тишини, синови стварају историју. Над плавом гробницом више не лебди само туга и бол, већ и нада да ће слобода бити извојевана.

У последњој строфи поново имамо реторички узвик „Стојте, галије царске!” и понавља се жеља да се ода почаст преминулима.

Јонско море тако постаје света вода и сведочанство прометејског страдања једног народа.

Задатак:

- Истражи како је настала позната српска песма „Тамо далеко“ и послушај је.

У кратком есеју изнеси своје утиске и достави на: Milena.Djuric.ETS@gmail.com
до 27.3.2020.

Наставна јединица	Душан Васиљев: <i>Човек пева после рата</i>
Циљ часа	<ul style="list-style-type: none"> • Упознавање ученика са стваралаштвом Душана Васиљева • Уочавање другачијег става према смислу ратовања • Уочавање богате скале осећања код Васиљева
Образовни исходи	<ul style="list-style-type: none"> • Ученицима су осветљени догађаји из Првог светског рата који су обележили српску историју • Ученици су запазили нови однос песника према рату • Ученици су развили осећање емпатије према послератној генерацији • Ученици су сазнали шта је то дефетизам и разумели су разлоге због којих долази до појаве тог осећања

Материјал за ученике:

- Душан Васиљев (1900–1924) један је од бројних српских песника који су рано оболели од туберкулозе и умрли не успевши да се до краја остваре као писци. За живот и судбину Васиљева значајна је и чињеница да се родио у Кикинди у време када је Војводина била под аустроугарском влашћу. Као осамнаестогодишњи младић постао је аустроугарски војник (одатле стихови „и брата сам звао душманом клетим“). Рат је оставио тешке ране на осетљивој младићевој души и после рат, певањем о ратним страхотама покушаће да се исповеди и себи олакша бол.

Међу првима је почео да пева дефетистичку поезију која осуђује рат и проливање крви недужних људи.

Непосредно после рата, са песмама утемељеним на ратном искуству, разочарању и дефетизму, Васиљев се јавља у угледним београдским часописима Мисао и Српски књижевни гласник што му је донело репутацију и код читалаца и код критичара. Међутим, живот му је био испуњен немаштином и болешћу, тако да није успео да оствари своју највећу жељу-да објави збирку песама. Васиљев остаје песник без збирке, а у његове најбоље песме убрајају се: Плач Матере Човекове, Човек пева после рата, Нараштај, Песма буне против бога, Болница.

Човек пева после рата

Ја сам газио у крви до колена,
И немам више снова.
Сестра ми се продала
И мајци су ми посекли седе косе.
И ја у овом мутном мору блуда и кала
Не тражим плена:
Ох, ја сам жељан зрака! И млека!
И беле јутарње росе!

Ја сам се смејао у крви до колена,
и нисам питао: зашто?

Брата сам звао душманом клетим,
И кликтао сам кад се у мраку напред хрли,
И онда лети к врагу и Бог, и човек, и ров!

А данас мирно гледам како ми жељену жену
губави бакалин грли,
и како ми с главе разноси кров; -
и немам воље – ил немам снаге – да му се светим.

Ја сам до јуче покорно сагибо главу
И бесно сам љубио срам.
И до јуче нисам знао судбину своју праву –
Али је данас знам!

Ох, та ја сам Човек! Човек!
Није ми жао што сам газио у крви до колена
и преживео црвене године клања,
ради овог светог сазнања
што ми је донело пропаст.

И ја не тражим плена:
Ох, дајте мени још само шаку зрака
И мало беле, јутарње росе –
Остало вам на част!

- **Анализа песме кроз строфе:**
 1. **прошло и садашње се преплићу у првој строфи:** прошло –гажење у крви до колена и понижавање мајке и сестре; садашње – мутно море и јутарња роса. Између прошлог и садашњег постоји симетрија, и једно и друго време су суморни и без будућности. Песник износи потресне слике понижавања мајке и сестре док је он ратовао. Тугу и жалост због онога што се догодило његовим најмилијима изражава кроз бунт и протест против таквог друштва које је „море кала и блуда”. Он тражи оно чега у том друштву нема: зрак, млеко, росу – симболе чистоте.
 2. у другој строфи развија детаље из прве. Парадоксални исказ „ја сам се смејао у крви до колена” може се тумачити мирним прихватањем улоге ратника, који не пита зашто?, већ обавља свој задатак верујући да он има смисла. Отето му је све у шта је веровао и шта је имао, и љубав и имовина и достојанство, и он сада мирно гледа све нечовештво око себе, па чак и како му „губави бакалин жељену жену грли и са главе разноси кров”. Лирски субјект је устању дубоке резигнације, јер не може ништа да промени.
 3. трећа строфа је најмања и садржи синтезу сазнања и емотивног искуства која проистичу из претходних строфа. Прошлост је снажно наглашена и у њој су слике понижења и срамоте. То је потпуни душевни и морални пораз човеков и коначно суочавање са судбином која не нуди никакав излаз, нити спасење.
 4. четврта строфа је вапај пораженог човека који је дошао до сазнања о безизлазу, које изазива осећање потпуне колонулости и очаја. Понавља се, нешто измењен, исказ из прве строфе. Он сада вапи за „шаком зрака и мало беле, јутарње росе”.

Задаци:

- Објасни појам дефетизам.
- Која осећања преовладавају у песми?
- Која је порука песме?
- Објасни појам „изгубљене генерације”.

Одговоре достави на: Milena.Djuric.ETS@gmail.com до 27.3.2020.

Наставна јединица	Иво Андрић: <i>Ex Ponto</i>
Циљ часа	<ul style="list-style-type: none"> • Упознавање са биографијом Ива Андрића • Упознавање са стваралаштвом Ива Андрића • Упознавање ученика са збирком „<i>Ex Ponto</i>”
Образовни исходи	<ul style="list-style-type: none"> • Ученик чита, тумачи и разуме збирку „<i>Ex Ponto</i>” • Ученик је упознат са биографијом Ива Андрића • Ученик препознаје значаја, али и граница биографског метода у проучавању књижевног дела • Ученик уочава и промишља композициону структуру збирке • Код ученика се снажи навика за откривањем пренесених значења елемената прича • Ученик је упознат са карактеристичним уметничким поступцима Ива Андрића • Ученик поседује знања о положају човека у тамници • Ученик је способан за анализу збирке прича • Снажење навике код ученика да аргументују своја схватања о тексту примерима из текста • Ученик уочава утицај животних околности на емотивни и душевни доживљај човека • Ученик примећује историјску обесправљеност и дискриминацију појединих расних и етничких група • Ученик уочава проблеме немира интелектуалца • Ученик истиче значај хуманог третмана људи • Ученик уочава љубав према животу какав год он био

Материјал за ученике:

- Иво Андрић рођен је у Травнику 1892. године. Детињство је провео у Вишеграду, где је завршио основну школу. Гимназију је завршио у Сарајеву, у време када се оснива покрет „Млада Босна”. Због учешћа у покрету он је велики део Првог светског рата провео у аустријским затворима, где му је озбиљно нарушено и здравље. Од тешких мисли и затворске атмосфере бранио се радом и читањем. Из тих дана потичу и његови прозни поетски записи *Ex Ponto* (1918) и *Немири* (1920).
Прва објављена приповетка *Пут Алије Ђерзелеза* (1920) представила је зрелог приповедача фине инспирације и богатог језика.
Три књиге приповедака (1924, 1931, 1936) потврдиће Андрића као врсног приповедача и хроничара Босне, који за јунаке узима Србе, муслимане, Јевреје, Хрвате, странце.
Андрићев човек, ма које вере био, сложена је личност, са снажним унутрашњим животом, са узаврелим страстима, мутним нагонима, непредвидивим понашањем. Он се не растаје лако од својих јунака: фра Петар, фра Марко Крлета, Витомир Тасовац, Ђоркан, јављају се у више приповедака
Андрић се нагло појавио као романијер објављивањем три романа 1945. године: *На Дрини ћуприја*, *Травничка хроника*, *Госпођица*.

Ремек-делом Андрићевог приповедања сматра се *Проклета авлија* (1954).
Нобелову награду за књижевност добио је 1961. године.
Умро је у Београду 1975. године.

- Наслов збирке потиче из дела *Epistolae ex Ponto* (Писма са Црног мора) римског песника Овидија који је, због свог распусног живота, био прогнан из Рима на обале Црног мора, међу варваре. *Ex Ponto* је писан у тамници и прогонству, он је доживљај неслободе духа и тела, мрачна слика људске изолације и усмаљености. Мноштво тема је ушло у ову поетску прозу: човек, живот, самоћа, смрт, жена, љубав, резигнација, страх, задовољство, ропство, немоћ, сумња, стварање, немир. Средишњи мотив је самоћа: „Најгора несрећа и најстрашнија казна мог живота јест у томе што сам осуђен да живим сам”. Своје лирске записе Андрић посвећује свим људима који су доживели бол.

Десет недеља проведених иза затворских решетака песник проводи у разговорима са душом.

Ex Ponto је дело експресионистичке оријентације.

Одломак из дела се налази на следећем линку:

https://www.ivoandric.org.rs/latinica/dela/_lirika/87-ex-ponto1#odlomak

У наведеном одломку налази се и завршни део Епилог који представља тријумф живота и доноси три нова сазнања.

Наведи их:

- 1.
- 2.
- 3.

Одговоре достави на: Milena.Djuric.ETS@gmail.com до 27.3.2020.